

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גליון תתרכ
ערב ש"ק פ' וארא, כ"ד טבת
מבה"ח שבט ה'תשע"ד

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', 'חייילי בית דוד' - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חב"ד באה"ק, תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שישים ושלוש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וקי"א שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש לכ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר

לעילוי נשמת

הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד
ב"ר יהודא לייב הלוי ע"ה שגלוב
שנאסר לרגלי מסירות נפשו בעד החזקת היהדות
ביום ד' תשרי ה'תרח"צ ונרצח במאסרו
ביום כ"ה טבת ה'תרח"צ
ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י נכדו

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

לעילוי נשמת

ר' שמעון הכהן ב"ר משה הכהן ע"ה דואק
נפטר ביום כ"ז טבת ה'תשמ"ג
ת. נ. צ. ב. ה.
*

נדפס ע"י בניו

ר' משה הכהן, ר' רחמים הכהן, ר' מרדכי הכהן
ומשפחתם שיחיו דואק

נדפס לעילוי נשמת

ר' אפרים יונה ב"ר אורי אהרן יואל ז"ל זיסק

ולע"נ פנחס זליג ב"ר יצחק ז"ל

ולע"נ מאיר ב"ר צבי ע"ה

ו"הקיצו ורננו שוכני עמרי" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו - לשפע ברכות עד בלי די

ב"ה

דבר מלכות

3

ההוראה מפרשת וארא / משיחת שי"פ וארא התשמ"ג

זמן הגאולה

8

אמירתו של משה רבינו שעורדה את בני ישראל / פרשת השבוע באור הגאולה

המעשה הוא העיקר

11

הידיעה שמעוררת ופועלת / הוראות למעשה בפועל

יילחום מלחמת ה' - וינצח

12

חס ושלום להוציא מהפה דיבורים כאלה! / שיחות בענין שלימות העם והארץ

ניצוצות של משיח

13

הכרעת הכף לטובה היתה כבר לפני זמן רב / לקט קטעים קצרים ופתומים בעניני גאולה ומשיח

כתב יד קודש

14

בתר שבתא דפ' וארא התשמ"ו / צילום נדיר מהגהת הרבי על שיחת שי"פ וארא התשמ"ו

מדור ה"דבר מלכות" מוקדש
 לזכות האשה רייזל פרומא בת חי' רחל שתחי'
 ולזכות הרה"ת יוסף יצחק בן רייזל פרומא וזוגתו חיה מושקא בת מרים שיחיו
 ולזכות חי' רחל בת שפרנצא שתחי'
 ולזכות הנא לאה בת חי' רחל, עדינה בת חי' רחל, מרים בת חי' רחל, וצבי בן חי' רחל שיחיו

פתח דבר
 כזה הגנו הוציאים לאור הלק משיחות בייק אדמו"ר שליט"א (תרגום מאוירת) בקשר לחודש שבט, ובמיוחד - הצטרף לשיבת, שנאמרו בהתרועעות דשי"ק וארא, רדת שבט, שנת זו.

התשס"ו
 כ"ח שבט, נ"ו
 ע"פ וצדק

מערכת "אוצר החסידים"

שגם אפשר להוסיף הערות דלקמן:

15) היינו, שגם יום השבת הוא אחר משיבת ימי הבנין, ולהעיר מפרשי' בראשית כ. כ. באת שבת... כלתה ונמרה, הכלאק"ה.
 ויש לומר, שחודש שבט הטעם על "הי מהלך כמדבר כו' מנה ששה ימים ומספר יום אחד... כבדוהו של עולם (שבת ט. א. ט. שו"ע א"ח כס"ד מ) - דלכאורה, מכיון שהוא רק ילכו"ן בעלמא... לא חשבת חזרת שבת כמנוי (רש"י ט. ט. שו"ע אדה"ו כס.), ללא נפק"ם באיזה אופן יבנה? וצ"ל (הביאור כזה, למכיון שיום השבת הוא יום השביעי דימי בראשית, לכן, צריך למנות "כבדוהו של עולם" דוקא (ואם יבנה באופן אחר - אין זה "חזרת שבת"), ולהעיר מהמשך הרס"ו ע" קל.

16) ואף שגם "שבת" חייב שם תמיד' ומוספין... כל שוכה כעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא וזכך בה כשני כבשי מוסף" (רמב"ם הל' תמיד' ומוספין פ"ד ה"ט) - הרי זה רק טענה והוזה כו. ולא מפני שהתמיד' דשבת קטורים עם המוספין שבו (שלכן, תמיד של בין הערבים נעשה ע"י מספר אחר - רמב"ם ס, ט. מא"כ כ"הכ"פ, מה שגם התמיד' נעשים ככה"ג דוקא, הרי זה מפני שגם התמיד' שבו שייכים לקדושת יוה"כ"פ (מוספין שבו).

17) ההעיר גם ע"ד הקשר לשיעור היום' כרמב"ם (להמנהג הפשוט דני פקדים ליום) - סיום הלכות שלוחין ושוחפין - בעבודת האדם: "שלוחין" - קאי על נשי', שלוחו של אדם העליון כמותו, שעי' כחם לעשות את המצוות - כבדו את המצוות שהן שלוחי' (ראה לקרא' ר"פ ויקרא), וענין זה הוא מצד טבע הבריאה - "תמידים כסדרם"; וע"י העבודה כפועל - נעשים "שוחפין", מכיון שפועלים חידוש כבדיאה" - "מוספים כהלכתם".

18) דאה לקרא' ח"ו צ" 23 הע' 77, דענין "שוחף להקב"ה במע"כ" (שבת ק"ט, רע"ב) הוא שפועל חידוש גמור כבדיאה - ברונמת חידוש הבריאה ע"י הקב"ה, בריאת יש מאין, שלכן, "נעשה שוחף להקב"ה", ש" שוחפין שום.

19) ריומחק יוחר (השייכות לראש תורש) ע"פ סי' הצ"צ (לקמן סי' ה) שהווספה ר"יוסף" הר"צ עבודת התשובה, הפיכת "אתר" ל"בן" - כי הפיכה מודנות ("אחר") לזכיות ("בן") היא חידוש גמור שאינו ע"פ ה"ה"קן סדר השל"ל, ונעשה רק ע"י עבודת ישראל, כדונמת החידוש וראש חודש, כניל ס"א, ולהעיר, שגם ר"ח קשור עם ענין התשובה - "הביאו כפרה עלי' שביעתי את הירח" (חולין ס"ט).

20) וגם הענין ר"משנה תורה" שהתחלתו כ"ח שבט (כדלקמן סי' ט"ו) שייך ל"מוספים" - התחדשות, כדלקמן הערה 36, ולהעיר, שגם התחלת "משנה תורה" היא "דברי תוכחות" (פרש"י ר"פ דברים), שהכוונה בהם - שיביאו לתשובה (ראה כארוכה לקרא' ח"ט ע' 39), ענין יוסף (ראה הערה הקודמת).

ע"פ וצדק
 ע"פ וצדק
 ע"פ וצדק

ע"פ וצדק
 ע"פ וצדק

בתר שבתא דפ' וארא ה'תשמ"ו

בקשר עם פרשת וארא הבאנו בזה צילום נדיר מהגהת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א על שיחת ש"פ וארא ה'תשמ"ו

בראש הדף מובא צילום מה"פפתח דבר" לשיחה זו, בו כתב כ"ק אד"ש מה"מ את התאריך שבכותרת

(השיחה נדפסה בהתוועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 385. צילום נוסף מהגהת הרבי על שיחה זו נדפס ב"יחי המלך" גליון קפט ע' 15)

פענוח הכתי"ק (בא בהדגשה):

על שאלת המניחים: האם אפשר להוסיף ההערות דלקמן: מתח כ"ק אד"ש קו מחיקה על תיבת "האם".

בהערה מס' 5*) תיקן כ"ק אד"ש: ויש לומר, שעפ"ז יומתק הטעם . .

בהמשך ההערה: אין נפק"מ באיזה אופן ימנה? והביאור בזה, מכיון שיום השבת . .

בהערה 25*) על המילים "הרי זה רק שכהן" הוסיף כ"ק אד"ש הערה: גם צ"ע אם ג"ז מה"ת כביוהכ"פ.

בהערה 39*) הוסיף כ"ק אד"ש: שאינו ע"פ (ואדרבא – היפך) סדר השתל' . .

בסוף ההערה: (חולין שם. וראה אוה"ת . .).

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה נחום בהרה"ח ר' מרדכי מענדל ע"ה קדנר

נפטר כ"ב ניסן - אחרון של פסת, ה'תשע"א

יה"ר שתכיף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והוא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

ההוראה מפרשת וארא

אל לו ליהודי להשלים עם מצב הגלות - אלא עליו לצעוק להקב"ה: "למה הרעותה לעם הזה", ולבקש על כללות ענין הגאולה • ולא כמו אלו הטוענים שטוב להם בגלות, ולא איכפת להם להשאר בגלות ח"ו - כל זמן שיכולים ללמוד תורה, והלואי שיניחו להם להמשיך לחיות באופן כזה • "תורת אמת" אומרת שזהו מצב של גלות - "בנים שגלו מעל שולחן אביהם", וזהו מצב בלתי רצוי; משה רבינו צועק להקב"ה על כללות ענין הגלות באמרו "למה הרעותה לעם הזה" • מובן בפשטות שלאחר שמשה רבינו הרהיב עוז בכפשו לומר להקב"ה "למה הרעותה לעם הזה" - בודאי לא אמר זאת בקרירות ובאדישות, אלא בצעקה ו"שטרעם" • קטעים משיחת ש"פ וארא ה'תשמ"ג - בלתי מוגה

א. פרשת וארא היא פרשה ארוכה שיש בה דיבוי פסוקים, אבל הנקודה הכללית המשותפת לכל הפסוקים שבפרשה זו היא - שכולם שייכים לפרשה ששמה "וארא". ובפשטות: כאשר שואלים להיכן שייך פסוק זה - אזי התשובה היא: לפרשת "וארא". וע"פ הידוע ש"שמו אשר יקראו לו בלה"ק" מורה על תוכן הענין - מובן, שהתוכן הכללי של כל פסוקי פרשה זו הוא - "וארא".

והנה, הפירוש דתיבת "וארא" הוא - מלשון דאי', כלומר, שרואים את הדבר באופן גלוי. וזוהי ההוראה בנוגע לעבודת ה' - שכללות העבודה צריכה להיות באופן של דאי' ("וארא"), כלומר, שעבודתו היא באופן של ראיית אלקות בגלוי, כדלקמן.

ב. והביאור בזה:

כללות החילוק שבין הנשמה לגוף הוא - בדוגמת החילוק שבין אור לחושך, כלומר, שהגוף ענינו חושך והנשמה - "נר הוי" נשמת אדם" - ענינה להחיות ולהאיר את חשכת

הגוף ע"י קיום התורה ומצוותי'. והנה, מלבד חשכת הגוף מצ"ע ישנו גם החושך דכללות זמן הגלות, ועאכו"כ - החושך כפול ומכופל דסוף זמן הגלות, בעקבתא דמשיחא, ובפרט כאשר נמצאים בחוץ לארץ - שאז ההוספה בחושך היא לא רק מצד הזמן (זמן הגלות), אלא גם מצד המקום (מקום הגלות) חוץ לארץ.

ואפילו היהודים שנמצאים בארץ ישראל - הרי כאשר ביהמ"ק אינו קיים כו', אזי נחשבת ארץ ישראל גופא כ"חוץ לארץ" - ביחס ובערך למעמדה ומצבה האמיתי.

[. .] ולאלו ש"תואנה הם מבקשים" ושואלים מהי ההוכחה לכך - הרי זה מפורש ב"סידור": אנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר בתפלה "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", ותפלה זו אומרים גם היהודים שנמצאים בארץ הקודש ובירושלים עיר הקודש - בהיותם בירושלים עיר הקודש אומרים הם: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו"!

בעבודתו ח"ו, וגם בהיותו בחושך כפול ומכופל דזמן הגלות הרי הוא משמש את קונו באפו המתאים, אע"פ שמצד השכל - חכמה דקדושה - ממשיך לשאול "למה הרעותה לעם הזה" (כדלקמן), וטעם הדבר שאין הדבר גורם לחלישות ח"ו בעבודתו - מכיון שכללות עבודתו היא באופן של ראי' ("וארא"), תכלית ההתאמתות.

ועוד עליוי בזה:

כאשר העבודה היא באופן של ראי' ("וארא") - אין זה ענין הדורש ריבוי זמן, כלומר, שלכל לראש עליו לפעול על עצמו פרט זה, ואח"כ פרט נוסף וכו', אלא כללות העבודה נעשית בשעתא חדא וברגעא חדא - שזוהי מעלת הראי' על השמיעה, שע"י הראי' לוקחים הן את כללות הדבר והן את פרטי הדבר בבת אחת.

דהנה, ענין השמיעה מוכרח להיות בסדר והדרגה דוקא - כלומר, שלכל לראש שומע פרט א', ואח"כ פרט נוסף וכו', ואי אפשר לו לשמוע ב' פרטים **בבת אחת**, כי "תרי קלא לא משתמעו"; משא"כ בראי' - שרואה את הענין כולו **בבת אחת**, הן את כללות הענין והן את פרטי הענין (שיש בזה מה שאין בזה כו'), וכל זה - בבת אחת בשעתא חדא וברגעא חדא.

ד. בהאמור לעיל ישנה הוראה נוספת - שאין לו ליהודי להשלים עם מצב הגלות, ולחשוב שהוא יכול להשאר בגלות ח"ו - אלא עליו לצעוק להקב"ה: "למה הרעותה לעם הזה", ולבקש על כללות ענין הגאולה.

ולא כמו אלו הטוענים שטוב להם בגלות, ולא איכפת להם להשאר בגלות ח"ו - כל זמן שיכולים ללמוד תורה, והלואי שיניחו להם להמשיך לחיות באופן כזה [אם בכלל אפשר לקרוא לחיים אלו בשם "חיים" - חיים הראויים לשמם]! - "תורת אמת" אומרת שזהו מצב של גלות - "בנים שגלו מעל שולחן

והנה חושך הגלות היא עד כדי כך - שיש מקום להקשות ולשאול: "למה הרעותה לעם הזה" - כמסופר בס"פ שמות שמושה רבינו, חכמה דקדושה, בא בטענה להקב"ה: "למה הרעותה לעם הזה!"

יהודי יודע אמנם שכללות ירידת הגלות - "ירוד ירדנו" - היא באופן דירידה לצורך עלי'. וכפי שאמר הקב"ה ליעקב אבינו טרם ירדתו למצרים: "אל תירא מרדת מצרימה . . אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" (ויגש מו ג-ד); אבל אעפ"כ, נשאלת השאלה - מצד חכמה דקדושה (כדלקמן ס"ה) - "למה הרעותה לעם הזה!"

ועפ"ז - הרי יתכן שחושך הגלות יגרום לנפילת הרוח אצל יהודי, כך שענין זה יפריע לו ח"ו לעבוד את עבודתו באופן המתאים.

ג. ועל זה באה ההוראה הנלמדת מתוכן פרשת "וארא" - שזהו מענה הקב"ה למשה רבינו על טענתו "למה הרעותה לעם הזה" ביחס לגלות מצרים:

עבודתו של יהודי צריכה להיות באופן של "וארא" - ראיית אלקות, כלומר, לא רק שמבין זאת באופן שכלי, אלא שהדבר מתאמת אצלו בתכלית ההתאמתות - כדוגמת ההתאמתות שע"י ראי'.

וכידוע מעלת ראי' לגבי שמיעה - שכאשר האדם רואה בעצמו דבר מסויים, אזי מתאמת אצלו בתכלית ההתאמתות, כך שאפילו כאשר ישנם בשכלו קושיות על ענין זה, אין זה מחליש כלל את התאמתות הדבר, מכיון שהוא בעצמו ראה זאת (משא"כ כאשר שומע את הדבר ממישהו אחר ומבין זאת בשכלו, שאז יכול להיות חלישות בדבר ע"י קושיות בשכל כו').

[.] ובנוגע לענינו: כאשר עבודתו של יהודי היא באופן של ראי' ("וארא"), ראיית אלקות - אזי אין דבר שיכול לגרום לחלישות

הכרעת הכף לטובה היתה כבר לפני זמן רב

ע"י שעבוד הלב והמוח נעשה ביטול היצר דהיפך הטוב "בכל לבבך, בשני יצריך", עד שבאים לדרגת העבודה ד"בכל מאדך". ועוד ועיקר - שע"י מבטלים את כל המציאות דלעו"ז, עד לביטול הגלות והבאת הגאולה, כפס"ד הרמב"ם "עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

ובפרט - שהכרעת הכף לטובה היתה כבר לפני זמן רב, ומאז, הוסיפו ריבוי מופלג של מצוות ומעשים טובים. וא"כ, בודאי ובודאי ש"מיד הן נגאלין".

(משיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט ה'תשמ"ז - בלתי מוגה)

אין לסמוך על גלגול הבא...

בנוגע לחיוב דכאו"א מישראל ללמוד כל התורה כולה - מבואר בהלכות תלמוד תורה שיכול להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר". אמנם, בימינו אלה, סוף זמן הגלות, בסמיכות ממש לגאולה האמיתית והשלימה - אי-אפשר לסמוך על גלגול אחר... ויתירה מזה: אי אפשר לסמוך על הרגע שלאח"ז, שהרי יתכן שמשיח צדקנו יבוא ברגע זה ממש! - צריכים רק לדפוק על השולחן ולצעוק "דאלאי גלות..."

[.] ומכיון שבימינו אלה - לאחרי אריכות הגלות כו' עד עתה - כבר נתבררו כל הניצוצין כו', הרי בודאי שכבר נשלמה כוונת הגלות, ובמילא - "דאלאי גלות!"

(משיחת ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשמ"ח - בלתי מוגה)

ודאי מקוה באמת שמשיח צדקנו יבוא "היום"

[.] יהודי צריך להתפלל ולבקש מהקב"ה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", וצריך לקוות שהקב"ה ימלא בקרוב ממש את בקשתו - "כי לישועתך קוינו כל היום", "אחכה לו בכל יום שיבוא".

ומובן בפשטות שכאשר מתפלל להקב"ה, "דע לפני מי אתה עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה" - אין יהודי נחשד ח"ו שתפלתו היא באופן ד"אחד בפה כו'", היינו, שבפיו אומר "כי לישועתך קוינו כל היום", "אחכה לו בכל יום שיבוא", ובמחשבתו חושב שזה יהי' למחרת, ויש מחר לאחר זמן ח"ו! - אלא ודאי מקוה באמת שמשיח צדקנו יבוא "היום", ומיד הן נגאלין".

(משיחת כ"ד טבת ה'תשמ"ב - בלתי מוגה)

חס-ושלום להוציא מהפה דיבורים כאלה!

בפרשת וארא (ו, ח) נאמר: "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי [הרימותי] לישיבע בכסאי". רש"י [לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'".

זאת אומרת: ארץ ישראל ניתנה – בשבועה – לכל אחד ואחד מבני-ישראל, בכל מקום ובכל זמן, באופן של ירושה – שאין לה הפסק. וכמובן בפשטות שאין ביכולת אף אחד לעשות איזו פעולה (ואפילו דיבור בלבד) בניגוד לענין זה.

גם הגויים יודעים שארץ ישראל שייכת לבני-ישראל, ואפילו בזמן הגלות, כאשר "מפני חטאינו גלינו מארצנו", הרי גם אז נקראים בני-ישראל בניו של הקב"ה, ובלשון חז"ל (ברכות ג, א) "בנים שגלו מעל שולחן אביהם", ולכן, גם בזמן הגלות שייכת ארץ ישראל לבעלותם הבלעדית, כי כבר נשבע הקב"ה שכל ארץ ישראל לגבולותי היא ירושת כל אחד ואחד מישראל, ובאופן ד"נחלת עולם", ולעתיד לבוא – "ירחיב ה' אלקיך את גבולך".

וחס-ושלום שיהודי יאמר (אפילו בדיבור בלבד) שיש לו "קא סלקא דעתך" שיש צדק בדבריו של גוי, ולכן, צריכים להחזיר לו "שעל" השייך לארץ ישראל – למרות שהקב"ה נשבע ונתן זאת לבני-ישראל באופן ד"מורשה"! – חס-ושלום להוציא מהפה דיבורים כאלה! "אל תגידו בגת!" ו"אל תפתח פה כו"!"

וזוהי ההדגשה שבפרשת וארא:

עוד קודם מתן-תורה, וקודם האותות והמופתים דעשר המכות [שאפילו לאחריהם היתה הטענה ד"הללו עובדי עבודה-זרה והללו כו"!] – כבר נשבע הקב"ה לאברהם ליצחק וליעקב שארץ ישראל תהי' "מורשה" לבניהם ובנותיהם [שהרי גם בנות נוחלות בארץ, ועד שישנה פרשה שלימה בתורה בענין זה – פרשת בנות צלפחד, שקבלו ירושה בארץ, כולל חלק הבכורה של צלפחד אביהן, כמבואר בגמרא (ב"ב קטז, ב) ש"בנות צלפחד נטלו ג' חלקים בנחלה. . ושהי' בכור כו"!] – עד סוף כל הדורות!

(משיחת כ"ד טבת ה'תשמ"ב - בלתי מוגה)

מוקדש לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל - נפטר ביום כ"ז אלול

ולע"ג זוגתו טשרנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה - נפטרה ביום ה' טבת

יה"ר שתיקף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

נדבת בנם - יבלחט"א - הרה"ח שמואל סטראל ומשפ' שיחי

הרהיב עוז בנפשו לומר להקב"ה "למה הרעותה לעם הזה" (בידעו שהאבות לא הרהרו אחר מידותיו של הקב"ה) – בודאי לא אמר זאת בקרירות ובאדישות ("קאלט-בלוטיק"), אלא באופן של צעקה ו"שטורעם": "למה הרעותה לעם הזה?!"

טענתו של משה רבינו – חכמה דקדושה – בודאי לא גרעה מאומה ולא נגעה כלל ח"ו בענין האמונה בהקב"ה (אמונה פשוטה שלמעלה מטו"ד), אבל לאיך, מצד חכמה דקדושה היתה הטענה "למה הרעותה לעם הזה".

וענין זה נכתב בתורה – בתור הוראה ליהודי שמצד שכלו (שכל דקדושה) עליו לצעוק "למה הרעותה לעם הזה". כלומר: ביחד עם זה שלומדים בתורה שהקב"ה אמר למשה רבינו (במענה לטענתו "למה הרעותה לעם הזה") "חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאוונן על מיתת האבות. . (ש)לא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת למה הרעותה" (פרש"י ריש פרשתנו) – ביחד עם זה צוה הקב"ה לכתוב בתורה את טענתו של משה רבינו "למה הרעותה לעם הזה", מכיון שגם בזה ישנה הוראה נצחית לכאן"א מישראל, אפילו לאחר המענה של הקב"ה "חבל על דאבדין כו".

[. . .] וטעם הדבר – מכיון שהקב"ה רוצה ששכל דקדושה יאמר באופן המתקבל אצלו. וכאמור – אין לזה כל סתירה בנוגע לענין האמונה ח"ו, אלא שמצד שכל דקדושה צריכים לומר כפי שמתקבל בשכל דקדושה, כי כך הוא האמת – מצד השכל דקדושה.

וע"ד מארז"ל (יומא סט, ב) בנוגע לאמירת הא"ל הגדול הגבור והנורא" כאשר עכו"ם מרקדין בהיכלו והוא שותק – "מתוך שיודעין בהקב"ה שאמיתי הוא לפיכך לא כיזבו בו", כלומר, שהקב"ה רוצה שיהודי יאמר את האמת, כפי שמתקבל אצלו מצד שכל

אביהם", וזהו מצב בלתי רצוי; משה רבינו צועק להקב"ה על כללות ענין הגלות באמרו "למה הרעותה לעם הזה"; ולעומת זאת – ואומר הוא שטוב לו, ר"ל, להשאר בגלות!

ואפילו בנוגע ללימוד התורה – הרי ידוע מה שאמר חכמים "מיום שחרב ביהמ"ק וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעים לדון כו" (מגילה יב, כ), כלומר, שענין הגלות מבלבל ללימוד התורה בשלימות – כפי שהי' שייך בזמן שביהמ"ק הי' קיים!

אבל אעפ"כ, כאשר מתערב היצה"ר ומתחיל בפיתויים והסתות כו' – הנה בהיותו "אומן במלאכתו", ובאופן ד"הנחש הי' ערום", הרי ע"י הערמומיות שלו מסוגל הוא להטות את שכלו של האדם, כך שיתקבל בשכלו דבר של שטות וסכלות – שטוב לו בגלות, וכיו"ב.

וזוהי הסיבה מה שהיצה"ר נקרא "מלך זקן וכסיל" – דלכאורה תמוה: כיצד אפשר לכנות את היצה"ר בשם "כסיל", הרי הוא ערמומי ביותר ("והנחש הי' ערום") ובעל תחבולות כו'?! – אלא הביאור בזה: השם "כסיל" ניתן לו ע"ש הפעולה שלו – שהוא עושה את האדם (השומע ומקבל את דבריו) ל"כסיל"!

ה. וכאמור – ענין זה למדים מהנהגתו של משה רבינו, שצעק להקב"ה: "למה הרעותה לעם הזה!"

כלומר: אעפ"כ שבודאי יודע משה רבינו אודות הנהגת האבות שלא הרהרו אחר מדותיו של הקב"ה [וכמובן גם בפשטות הכתובים – כאשר מתבוננים באיזה בית נולד ונתחנך משה רבינו – בביתו של עמרם שהי' גדול הדור", ועד שמשוה רבינו נקרא בכ"מ (גם בפרש"י עה"ת, פשוטו של מקרא) בשם "בן עמרם", וא"כ, בודאי סיפרו לו אודות הנהגת האבות וכו'] – אעפ"כ טען משה רבינו להקב"ה: "למה הרעותה לעם הזה?!"

ומובן בפשטות שלאחר שמשוה רבינו

הידיעה שמעורת ופועלת

ובנוגע לפועל:

בעמדנו בשבת מברכים חודש שבט, כולל ובמיוחד העשירי בשבט – צריך כאו"א לקבל על עצמו להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במעשיו, תורתו ועבודתו של בעל ההילולא, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו, ובפרט בהביטול וההתקשרות אל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא הדור, "הנשיא הוא הכל", שבכאו"א – מציאותו וכל עניניו, בכל מכל כל, נעשים קודש לנשיא הדור, עי"ז שמלאים וחדורים בקיום שליחותו של נשיא הדור – משה רבינו שבדור, גואל ראשון הוא גואל אחרון – שענינו העיקרי "להביא לימות המשיח" בפועל ממש.

ולהוסיף, שהידיעה שתיכף ומיד נכנס כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כיון ש"הקיצו ורננו שוכני עפר") ומביט על כאו"א מהחסידיים והמקושרים לבחון מעמדו ומצבו כו', מעוררת ופועלת לסיים ולהשלים (גם מלשון שלימות) את כל מעשיו ועבודתו.

וכדאי ונכון לערוך התוועדות מיוחדות – החל מיום הש"ק מברכים חודש שבט (נוסף על ההתוועדות שבכל שבת ושבת, "שנאמר בפרשת שבת ויקהל משה... להקהיל קהילות בכל שבת להכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמוד בהם תורה לרבים"), ובפרט בראש חודש שבט (נוסף על הנהוג לאחרונה בכל ראשי חודשים), "בעשתי עשר חודש באחד לחודש... הואיל משה באר את התורה", "בשבעים לשון" (תוכן עבודתו של בעל ההילולא בהפצת המעיינות חוצה בשבעים לשון) – לעורר ולחזק איש את רעהו בכל הענינים האמורים, ובמיוחד בזירוז והבאת הגאולה תיכף ומיד.

וכן יש לעורר ע"ד ההכנות לעריכת ההתוועדות דהעשירי בשבט – שבודאי תהי' ביחד עם בעל ההילולא, נשיא דורנו בראשנו, ומשה ואהרן ("הם המדברים גו' להוציא את בני ישראל ממצרים") עמהם, כיון שתיכף ומיד ממש, ביום הש"ק פרשת וארא (לפני התחלת הקריאה בפרשת בא), יוצאים כל בני מהגלות, "בנערנו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו" (כפי שקורין במנחה), ובלשון המדרש "ראובן ושמעון סלקין", העלי' דכל בני ישראל מן הגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה, כולל גם העלי' דבני ישראל לדרגת האבות, העצם דישראל כפי שהם חד עם עצמותו ית', ובזה גופא בעילוי אחר עילוי עד אין סוף, כמ"ש "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון", בביהמ"ק השלישי והמשולש, "מקדש אדני-כוננו ידך". (משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט ה'תשנ"ב - מוגה)

הנה המענה לזה הוא – "וארא אל האבות":

מכיון שאצל האבות, אברהם יצחק ויעקב, הי' הענין **דראיית** אלקות ("וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב") ועבודתם היתה באופן של ראי' – הרי זה נמשך לכאו"א מישראל באופן של **ירושא**, ככל עניניהם של ה"אבות", הנמשכים באופן של ירושה **לבניהם** אחריהם – כאו"א מישראל.

ומובן, שכאשר מדובר אודות ענין של **ירושא** – אין זה תלוי כלל במעמדו ומצבו של היורש כי אפלו תינוק קטן שנוולד זה עתה הרי הוא יורש את הכל. ועד כדי כך – שהיורש הוא במקום המוריש ממש, כמ"ש "תחת אבותיך יהיו בניך" (וכידוע הנפק"מ להלכה בפועל כאשר אומרים שהיורש הוא כמו עצם המוריש, ואכ"מ).

ועפ"ז מובן שאצל כאו"א מישראל יכולה להיות העבודה באופן של **ראי'** – מכיון שהוא מקבל זאת באופן של ירושה מה"אבות" שאצלם הי' הענין ד"וארא", ועד שהוא במקום המוריש (עצם המוריש) ממש.

וענין זה מודגש גם בשם הפרשה – "וארא" סתם, ולא "וארא אל אברהם גו" או "וארא אל האבות":

"וארא" **סתם** מורה שזהו ענין השייך לכאו"א מישראל, משא"כ "וארא אל אברהם" או "וארא אל האבות" מורה שזהו ענין הקשור עם מעלתו המיוחדת של אברהם, מעלת האבות כו'. ולכן מדגישים ששם הפרשה הוא "וארא" סתם – להורות שזהו ענין השייך לכאו"א מישראל.

אבל כאשר נכנסים לפרטי הענין ושואלים מניין נלקח הכח לענין ד"וארא" (עבודה באופן של ראי') אצל כאו"א מישראל – אזי המענה הוא בהמשך הכתוב: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", וכפי שמפרש רש"י (פשוטו של מקרא) – "וארא אל האבות", כלומר,

דקדושה. ולכן, מצד שכל דקדושה טוען יהודי להקב"ה – "למה הרעותה לעם הזה". ובחד עם זה – אין זה בסתירה כלל לענין האמונה.

ולאלו ש"תואנה הם מבקשים" ושואלים היכן מצינו ענין כזה (שמצד שכל דקדושה ישנה קושיא, ובחד עם זה אין זה בסתירה לענין האמונה) – הרי ידוע לשון חז"ל בכ"מ (יבמות עו, ב. ועוד): "אם הלכה – נקבל, ואם לדין – יש תשובה", כלומר, אמנם מצד השכל "יש תשובה", אבל אעפ"כ אין זה גורע מאומה ח"ו מקבלת ההלכה באופן של אמונה כו'.

וזוהי כללות ההוראה שלמדים מפסוקים אלו – שכאשר יהודי נמצא בגלות אין לו להשלים עם המציאות כו', אלא עליו לצעוק להקב"ה "למה הרעותה לעם הזה", ולדרוש שיתבטל כבר ענין הגלות; אבל ביחד עם זה – הרי הוא עובד עבודתו באופן המתאים מבלי להתפעל מחשכת הגלות, מכיון שהטענה השכלית ("למה הרעותה לעם הזה") אינה בסתירה ח"ו לענין האמונה, וזהו המענה על הטענה "למה הרעותה לעם הזה" – "וארא", כלומר, שעבודתו של יהודי צריכה להיות באופן של **ראי'**, ראיית אלקות, שאז אינו מתפעל מחשכת הגלות ועובד עבודתו באופן המתאים (כנ"ל ס"ג).

ו. אבל עדיין נשאלת השאלה: מניין לו הכח שלמרות היותו בחשכת הגלות תהי' עבודתו באופן של **ראיית** אלקות?! – דלכאורה, מכיון שנמצאים בחשכת הגלות, שזהו חושך שיש בו מציאות וממשות – **וימש חושך** – כי לכאורה **הקב"ה רצה שבני" יהיו בחשכת הגלות** [דפשיטא שסיבת הגלות אינה מפני **שנבוכדנצר הרשע** הגלה את בני" – לגוי אין שליטה על בני" (ועאכו"כ בהיותם בארץ ישראל כו')] וכל מציאותו היא "כגרזן ביד החוצב כו'", והתורה אומרת שזהו מעמד ומצב ד"אותותינו לא ראינו גו" – א"כ מניין הכח לעבודה באופן של ראי'!

ותיכף ומיד – "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת"¹², "שר לא נאמר אלא ישיר, מכאן לתחיית המתים מן התורה"¹³, "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁴, והרמב"ם ואדמו"ר הזקן בתוכם, וכל צדיקי ונשיאי ישראל בתוכם, כדאיתא בזהר¹⁵ שצדיקים קמים לתחי' מיד, ומפורש גם בגמרא¹⁶ שכאשר יבנה ביהמ"ק (תיכף ומיד בביאת משיח צדקנו) אזי "משה ואהרן עמהם",

כן תהי' לנו – במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ וארא, מבה"ח שבט ה'תשמ"ח - בלתי מוגה)

(12) בשלח טו, א.

(15) ח"א קמ, א.

(13) סנהדרין צא, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ.

(16) יומא ה, ב. וראה תוד"ה אחד - פסחים קיד, סע"ב.

(14) ישעי' כו, יט.

בכל שנה מתגלה מענה הקב"ה על טענת משה

בכל שנה ושנה כשקורין פרשת וארא בציבור – מתגלה מענה הקב"ה על טענתו של משה שבדור, וניצוץ משה שבכאו"א מישראל, שאף ש"מאז באתי גו' לדבר בשמך", בני"מ מקיימים מאז התנומ"צ, מ"מ "הצל לא הצלת את עמך" (כמדובר בהתוועדות שלפנ"ז) – שכיון שכבר הי' הגילוי דמתן-תורה, וחזר ונשנה ריבוי פעמים ב"זמן מתן תורתנו" בכל שנה ושנה (יותר מג' אלפים וג' מאות פעמים שנים). יש לבני" כל עניני התנומ"צ בשלימות, ובאופן גלוי, "וארא", ולכן מבטיח הקב"ה שתיכף ומיד גואל את בני" מהגלות, "והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי", ד' לשונות של גאולה, "והבאתי אתכם אל הארץ", לשון חמישית, שרומז על הגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחרי' גלות.

(משיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט, ה'תש"נ - מוגה)

מוקדש לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' חיים משה יהודה בהר"ר ירמיהו הכהן ולא"ה ע"ה בלוי

מו"ל כת"י הראשונים, רב בית כנסת ומנהיג רוחני במשך יובל שנים, וזיכה אלפים במצוות תפילין ומוזוזת נפטר ג' אייר ה'תשס"ג, לסדר "אמור אל הכהנים"

ולע"ג זוגתו הרבנית חנה ח'י' הנה בת ר' מאיר שמריהו ורחל – נפטרה י"ג כסלו ה'תשמ"ג

יה"ר שתיכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

שהכח לזה נלקח מה"אבות" באופן של ירושה, כנ"ל.

ז. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע לפועל: בעמדנו ביום השבת לאחרי קריאת פרשת "וארא" – ישנה נתינת כח מיוחדת לכאו"א מישראל שעבודתו בכל עניני התורה ומצוותי' תהי' באופן של ראי', ובפרט כאשר מדובר אודות העבודה המיוחדת דימים אלו – ר"ח שבט, וימי ההכנה ליום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר בעשירי בשבט, הנכלל כבר ב"ראש חודש" שבט, שכל ענינים אלו צריכים להיות באופן של ראי' – "וארא".

וכללות העבודה הקשורה במיוחד עם יום ההילולא דעשירי בשבט היא – הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה, שזו היתה כללות עבודתו של בעל ההילולא. וכאמור – עבודה זו צריכה להיות באופן של ראי' – "וארא".

ומובן שאין להסתפק בהחלטה טובה ובמחשבה בלבד, או אפילו בדיבור, אלא "המעשה הוא העיקר".

וענין זה גופא (שהדברים צריכים לבוא לידי מעשה בפועל) מודגש גם בתוכן הענין ד"וארא": הפירוש המדוייק דתיבת "וארא" הוא – להראות לאחרים, ובנוגע לעבודת האדם – הרי זה שייך רק כאשר מדובר אודות ענין של מעשה בפועל, שאז נראה הדבר לכל אלו שנמצאים מסביבו (משא"כ כאשר הענין הוא במחשבה בלבד – שאז אין הזולת יודע זאת כלל, אפילו כאשר הענין הוא בדיבור בלבד – שאז אין הזולת רואה את הדבר, כי אם באופן של שמיעה בלבד).

ומכיון שהעבודה צריכה להיות באופן שגם הזולת יוכל לראות זאת בגלוי ("וארא" – לאחרים), מובן, שאז נעשית העבודה באופן טוב ונעלה יותר: כאשר אין מי שרואה כיצד עובד את עבודתו, יכול לעשות חשבון –

בשלב מסויים – שכבר עבד די והותר ועתה יכול לנוח! אבל כאשר יש משהו שרואה את מעשיו – הרי זה ממריץ אותו להוסיף בעבודתו כו'. וע"ד מאמר ריב"ז לתלמידיו: "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם כו'" (ברכות כח, ב).

ובזה נכללת גם פעולת ההשפעה על הזולת – כי כאשר הזולת רואה את אופן עבודתו, הרי זה מהווה "דוגמא חי" עבורו שגם הוא יתנהג באופן כזה. ועי"ז שפועל ומשפיע על הזולת נפעל עילוי גם אצלו – ע"ד מארז"ל (סוטה לד, א) שכאשר ב' אנשים נושאים משא יחדיו, בכחם להרים משא כבד יותר מאשר כפליים מהמשא שיכול לישא כל א' מהם בפ"ע, ועד"ז מובן בנוגע לעבודת ה' – כאשר העבודה היא בצירוף המשפיע והמושפע יחדיו.

ואין לחשוש מהענין ד"מחזי כיוהרא" (כאשר הזולת רואה את אופן עבודתו כו') – כפי שהדגיש כ"ק מו"ח אדמו"ר כו"כ פעמים שבימינו אלו אין להתחשב בענין ד"מחזי כיוהרא", מכיון שנמצאים אנו בסוף זמן הגלות ובסמיכות ממש לביאת משיח צדקנו, ולכן בהכרח להזדרז במילוי השליחות המוטלת על כאו"א מאתנו לעשות את כל התלוי בו להביא את הגאולה.

ומה שטוען: מכיון שתיכף ומיד בא משיח צדקנו – "משיח נאו" – לשם מה עליו להתייגע בעבודת הבירורים כו', מוטב לו לשבת במנוחה ולעסוק בלימוד התורה, ולהשאיר את סיום עבודת הבירורים למשיח צדקנו, שלכולי-עלמא יעשה זאת באופן נעלה יותר ובתכלית השלימות?! – הנה על זה אומרים לו שישנה מעלה מיוחדת בעבודה דזמן הגלות, שאז ישנו העילוי ד"יתרון האור מן החושך", ולכן צריכים "לחטוף" ("אריינכאפן") כל מה שיכולים להספיק בזמן הגלות!

אמירתו של משה רבינו שעודדה את בני ישראל

א. בפסוקי "לכן אמור לבני ישראל אני ה' – מעתיק רש"י התיבות "אמור לבני ישראל אני ה'", ומפרש: "הנאמן בהבטחתי".
לכאורה: מכיון שרש"י מפרש רק התיבות "אני ה'", מדוע מעתיק גם התיבות "אמור לבני ישראל"?
בהמשך הפסוק "והוצאתי אתכם", מפרש רש"י: "כי כן הבטחתי ואחרי² כן יצאו ברכוש גדול".
לכאורה: "רכוש גדול" – מאן דכר שמי', הרי, בפסוק נאמר רק "והוצאתי גו'", וא"כ לא הי' לו אלא להעתיק "ואחרי כן יצאו"?
ב. הביאור הזה:
"לכן אמור לבני ישראל אני ה'", "הנאמן בהבטחתי":

פסוק זה הוא בהמשך לפסוק שלפניו – "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם"³, כמו שנתבאר בארוכה בפרשה הקודמת – "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה וישמע אלקים את נאקתם"⁴, וכמשנ"ת בהתוועדות הקודמת⁵ שצעקת בני"ה היתה על שפרעה "הי' שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם", ועי"ז **נתרפא** מצרעתו... והקב"ה שותק!!

ועפ"ז, כאשר בני"ה נמצאים במצב ירוד וחמור ביותר, מה יתחדש אצלם כשישמעו ע"ד הבטחת הקב"ה להוציאם מגלות מצרים – הרי, גם במשך כל שנות הגלות ידעו שהקב"ה הבטיח לגאול אותם ממצרים, כדברי יעקב "והי' אלקים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם"⁶, וכדברי יוסף "ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב"⁷, ואעפ"כ, **עברו ריבוי שנים שמתייסרים בגלות**, ולא עוד, אלא, שקושי הגלות הולך ומחמיר, כאמור, עד לשחיטת תינוקות ישראל!...

יתירה מזה: בגלל השאלה והקושיא שתמורת קיום הבטחתו של הקב"ה הורע והחמיר מצב הגלות – יכלו לבוא למסקנא שהקב"ה לא יקיים הבטחתו מפני שגרם החטא⁸, וכיו"ב. וא"כ, נשאלת השאלה: מהי התועלת לספר להם עוד הפעם אודות הבטחתו של הקב"ה!?

(5) שיחת ש"פ שמות סכ"א. סכ"ט.

(6) ויחי מח, כא.

(7) שם נ, כד.

(8) בדוגמת החשש דיעקב - ראה פרש"י וישלח לב, יא.

(1) פרשתנו ו, ו.

(2) לך לך טו, יד.

(3) ו, ה.

(4) שמות ב, כג.

והמענה לזה – "אמור לבני ישראל אני ה'", שמשה רבינו יאמר לבני"ה שהקב"ה "נאמן בהבטחתו":

משה רבינו הוא זה שטען להקב"ה "למה הרעותה לעם הזה"⁹ ויתירה מזה, "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך"¹⁰, כלומר, לא זו בלבד ששליחותו מהקב"ה לילך לפרעה כדי להוציא את בני"ה לא פעלה את פעולתה, אלא אדרבה - כתוצאה מזה "הרע לעם הזה"!

ולכן, בהמשך לזה – לאחר ש"דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעותה לעם הזה" – אמר לו: "לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו'", כלומר, במקום לבוא בטענות אלי, לך ואמור לבני"ה שאני ה' נאמן בהבטחתי לקיימנה! ומובן, שכאשר בני"ה ישמעו דבר זה מ**משה רבינו** – אותו משה שטוען להקב"ה על קושי הגלות, בא ואומר להם שהקב"ה נאמן לקיים הבטחתו – הרי זה יעודד את רוחם כו'.

ועפ"ז מובן מדוע מעתיק רש"י גם התיבות "אמור לבני ישראל" – כי, עיקר החידוש בפסוק זה (המתרץ את השאלה האמורה שבני"ה ידעו כבר ע"ד הבטחתו של הקב"ה) הוא – **אמירת משה לבני"ה, כנ"ל**.

ג. עפ"ז יש לבאר גם מה שרש"י מוסיף (בדיבור המתחיל שלאחרי-זה) "כי כן הבטחתי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", אף שכאן נאמר רק "והוצאתי":

גם לאחר ש**משה** אומר לבני"ה שהקב"ה נאמן לקיים הבטחתו (אע"פ שלפנ"ז טען להקב"ה "למה הרעותה גו'", כנ"ל) – מובן וגם פשוט שעדיין יש צורך להוסיף בעידוד רוחם של בני"ה (שהרי, לאחר כל ההבטחות, כולל שמשה אומר להם שהקב"ה נאמן בהבטחתו – מתייסרים בני"ה בגלות מר כו'), עי"ז שמזכירים ומדגישים שהבטחת הקב"ה היא (לא רק על עצם היציאה מהגלות, אלא) גם שיקבלו "**רכוש גדול**", דבר ה"מבאר" (כביכול) טעם אריכות הגלות כו' – כדי שיתוסף עוד יותר ב"רכוש גדול".

אמנם, תירוץ זה אינו מתאים כל כך בדרך הלימוד דפירוש רש"י, מכיון שאין דרכו של רש"י לתרץ שאלה כזו באופן האמור כו'.

ולכן, מסתבר יותר לומר "תירוץ פשוט" – שבפירוש רש"י המקורי נכתבו רק התיבות "כי כן הבטחתי ואחרי כן יצאו" (בהתאם למה שנאמר כאן "והוצאתי"), ואילו התיבות "ברכוש גדול", ניתוספו ע"י המעתיק או ה"בחור-הזעזער", שבראותו שרש"י מביא את התיבות "ואחרי כן יצאו", עלה בדעתו "להשלים" את הפסוק – "ברכוש גדול".

והבוחר יבחר בא' משני התירוצים האמורים. ומה טוב – לעיין בדפוסים הראשונים וכתבי-יד כו', אולי יוכלו לברר מהי הגירסא הנכונה בפירוש רש"י זה.

ד. [.] ומכיון שבימינו אלה – לאחר אריכות הגלות כו' עד עתה – כבר נתבררו כל הניצוצין כו', הרי בודאי שכבר נשלמה כוונת הגלות, ובמילא – "דאלאי גלות"!

ובפשטות – שתיכף ומיד יוצאים כל בני"ה מהגלות, ובלשון הכתוב דפ' בא¹¹ (שקורין עתה) "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו",

(9) שמות ה, כב.

(10) שם, כג.

(11) יו"ד, ט.